

שבת הדרש

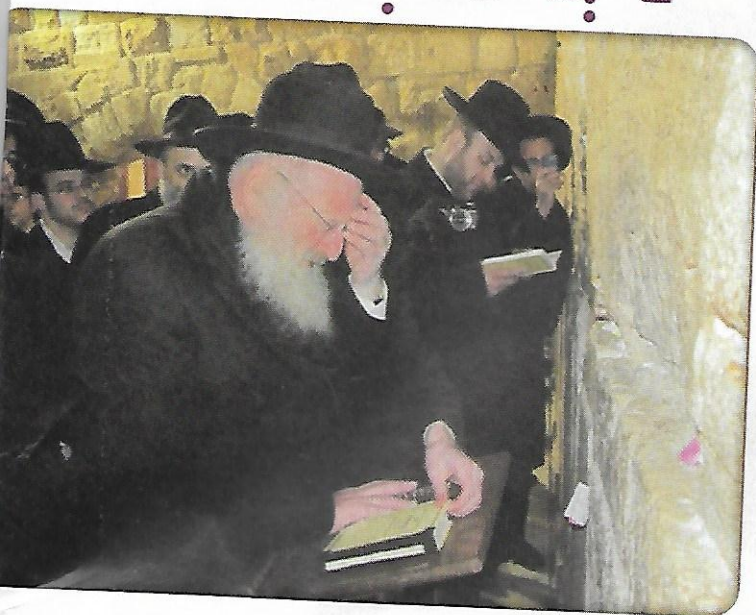

הי חסיד הי ענין

אחד מיטת זקן המשגיחים
הגה"צ רבי מתתיהו חיים סלומון זצוק"ל
מנהל רוחני דישיבות גייטסעדהד ולייקווד

'הרחב פיד' - ואמלאהו'

"וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל" (ו. ה)

יציאת מצרים היא יסוד אמונתנו, הכל בכל מכל כל! אמנם - ניתח המשגיח הגה"צ רבי מתתיהו חיים סלומון זצוק"ל - ישנו "שטח גדול של אמונה", הנובע מיציאת מצרים, אשר מעלימים ממנו עין! נתאר לעצמנו את פלוני אשר מרגיש הסתר-פנים, הוא משוכנע שנמנע ממנו להשיג את המדרגה שהוא חפץ בה בתורה, והוא משוכנע שכדרך הטבע של כוחותיו הטבעיים, כישרונותיו ומנוחת נפשו נמנע ממנו לעלות במעלות תורה ומצוות.

הוא מתייאש וקובע: אין מה לעשות! האם יציאת-מצרים יכולה ללמד אותו משהו?

כולנו יודעים שיציאת מצרים כבר הובטחה לנו כברית בין הכתרים. בא הרמב"ן (שמות יב, מב) ואומר, שמצד הבטחת בין הכתרים לא היה הכרח שתבוא הגאולה לפי שכבר גרם החטא (כל הבטחה תלויה בחטא) שלא יגרם החטא, כנודע. אז מה גרם ליציאת מצרים? הצעקות והתפילות של בני ישראל במצרים!

הוא מצטט שורת פסוקים המזכירים זאת, ומסיים "לא היו ראויים להיגאל מפני הקץ שבא - אלא שקיבל צעקתם ונאקתם". ואם-כן, סיפור יציאת מצרים אמור לעורר בנו את כוחה של תפילה.

תא-חזי חידוש נפלא עד כמה התפללו בני ישראל במצרים:

בסוגיא של סמיכות גאולה לתפילה, שואלת הגמרא למה מפסיקים בתפילת "השכיבנו" בין גאולה לתפילה (היינו בין ברכת 'גאל ישראל' ל'שמונה עשרה')? עונה הגמרא "בגאולה אריכתא דמא".

מסביר רבנו יונה שם (ברכות ד): "שבשעה שעבר ד' לנגוף את מצרים, היו מפחדין ומתפללין לבוא לקיים דברו, ושלא יתן המשחית לבוא אל בתיהם - שדרך הצדיקים שיראים תמיד שמא יגרם החטא. וכנגד אותה התפילה

פרשגדרה • עיונים בפירוש רש"י

האמנם נכתב שמ"ב?

ברש"י במקור לא נכתב כלל 'שמכת בכורות' אלא נכתב הראשי תיבות 'שמ"ב' שמשמעותו 'שמכת ברד', ובכורות מאוחרים טעה 'הכחור' הזעזער' ופיענה את הר"ת באופן לא נכון.

מפורש בדברים האלה מופיע גם כ'חנכות התורה' לרבי העשל מקראקא, וכן מטו משמיה דמהרש"א!

אחד הדברים האלה נעין כמה שכותב אחה הראשונים, רבינו יצחק בר יודא הלוי בספרו 'פענח רזא' (מציין לדבריו 'אוצר הגדולים אלפי יעקב', לרבי נפתלי יעקב הכהן, ח"ח עמ' קסו), וזה לשונו:

"אמר מהר"ר אברהם שראה בפירוש"י בכת"י שכתב מכה מיתת הכבודות, ולא כפי מהר"ר משה שרופה לפרש ענין כיבוד כמו בכיר ולקיש".

הרי לנו עדות שדבריו של רש"י לא נכתבו במקור בראשי תיבות, ולפי"ז נהפכת הקערה על פיה ונשמטת האפשרות להעמיד את דברי רש"י בר"ת שפוענח בטעות!

"כי בפעם הזאת אני שלח את כל מגפתי אל לבך" (ט, יד)

"את כל מגפתי. למדנו מכאן שמכת בכורות שקולה כנגד כל המכות".

התמיהה על דברי רש"י ידועה: הלא כאן עוסקים במכת 'ברד', מדוע משרבב לכאן רש"י את מכת 'בכורות'?

ראשונים ואחרונים נלאו לבאר את דברי רש"י, עד שחלקם נדחקו לבאר את המילה 'בכורות' במשמעות שונה מאשר מכת בכורות (כמו ר"ת מאורלייגש המובא כפי' הריב"א עה"ת) וכדו'.

אחד מגדולי המגיהים שבכל הדורות היה רבינו יואל סירקיש - הב"ח - חותנו של הט"ז. מסופר שבהיותו ילד בן חמש ישב לפני המלמד שהקריא את דברי רש"י אלו. הילד תמה מדוע מביא כאן רש"י את מכת בכורות, ועל אתר העלה את הדעיון הגאוני הבא: אולי

א

♦ לימוד-נפלא שיש לקחת מיציאת מצרים ♦ מכבשונו של הגאון הצדיק רבי מתתיהו חיים סלומון זצוק"ל, מנהל רוחני דישיבת לייקווד ♦

אליהו המעלה מארץ מצרים הרחב פיך ואמלאהו - ה'רחב פיך. לשאול ממני כל תאות ליבך. ואמלאהו. ככל אשר תשאל אמלא' (תהילים פא, ח-יא).

הרי לנו שיציאת מצרים לא רק מלמדת אותנו על עצם כוחה של תפילה, אלא על עוצם תוקפה שהיא בבחינת "הרחב פיך ואמלאהו" - ככל אשר תשאל אמלא! אין גבול למה שיכולים לבקש - כל תאות ליבך! והשי"ת מבטיח לנו ואמלאהו - ככל אשר תשאל אמלא!

ועוד מבארת הגמרא בברכות (ג), שהכח של "הרחב פיך ואמלאהו" מתייחס לתפילה על הצלחה בלימוד: "נמצאנו למדים מזה, כי חוץ מכלל יסוד התפילה - שהקב"ה שומע תפילתנו - הנלמד מיציאת מצרים, נתחדש שם גם הודוה ל"הרחבת פה" לבקש בדברי תורה גם מה שנראה לנו לעת עתה הרבה למעלה מכוונותינו הטבעיים, אשר לתכלית זו הראנו ד' שהיכולת בידו לפעול גבורות ונוראות כשהוא רוצה - וכוונתו שכן רוצה כשמבקשים דברי תורה..."

הגמרא בנדה (ע:) אומרת מה יעשה אדם ויחכם? ירכה בשיבה וימעט בסחורה. שואלת הגמרא והרי הרבה עשו כן ולא עלתה בידם? עונה הגמרא "יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו", ומסיקה הגמ' שצריך לשלב את שניהם, גם "ירכה בשיבה" וגם "יבקשו רחמים".

מדוע לא ממשכה כאן הגמרא לשאול "והרי הרבה עשו כן ולא עלתה בידם"? על כרחך, שהשאלה לא במקומה! שהרי אלו שנהגו כך - אכן נעשו חכמים: "הרחב פיך ואמלאהו" - והוא בדברי תורה כתיב..."

תיקון טעות: במדור של פרשת שמות צוטטה כאן ידיעה מ"ספר הישר לרבנו תם". ולא היא - אלא מקורו מ"ספר הישר" שאינו קשור כלל לספר הנ"ל.

בברכת התורה, מנחם אביטן

הערה: במדור של פרשת שמות נתקשיתם מה בא רש"י להוסיף במילים "אסרה נא. אסורה מכאן להתקרב שם", ובסוגריים צוין שאין לומר שכוונתו לבאר את עצם המילה הלא מוכרת "אסרה", שכן כבר מצאנו אותה אצל לוט שביקש מחמלאכים (בראשית יט, ב) "סורו נא אל בית עבדכם".

אמנם, הקושי מבואר, ד'אסורה' היינו להתרחק (כמו "סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה" (במדבר טז, כו), ואידך תתפרש תיבה זו כשהענין הוא להתקרב? אז לגבי לוט פירש"י סורו מלשון עקמו את הדרך, אך כאן לא שייך לפרש כן!

בברכת התורה, שלמה כהן

לעשות את השבת

שבת "קודש"

"שביתין ושביקין,
מסאבין דרחיקין"
(אתקינו סעודתא, ליל-שבת)

השלטון חשדו שמר ומכיוון שמבחינה דתית כישוף ממילא הסתכן דיבוק" בגור דין מזה משום פיקוה-נ היהודים שיש להכריז לגבולות המדינה, של החוקים הנוקשים של כך עזב הדיבוק את

נכנס פעם מרן ה שלמה כהנמן זצוק"ל אל חדר האוכל של שהבחין שמספר שולח במפת-שבת, פנה וסיפר להם שמקובל השבתות הכניסו את דיבוק" בכוח אל פה הגר"ח מוולוז'ין זצוק"ל

הבחור נכחל וגסער אנה ואנה כמי שאחז לא "כמי" שאחז פשוט אחזו טירוף!

הוא לא הצליח מקום, ורץ בסחרור ומחאכא להם.

עד ש...

עד שהוא מצא פה משולחנות הכית, מפת-השבת והשולח מיד התכופץ קיפץ, אותו מקום.

מה קרה?

מחמת קדושת ה יכל להיאחז במקומו במפה השבתית, ורץ היתה אחיזה לחיצו אחרא! רק שם מצו מקומו.

מה קרה?

הנה כי כן, בשבת- היהודי לעולם הרש לכוחות הטומאה א ושביקין. מסאבין דרחיקין. סעודתא, ליל-שבת), אחי אתיקחת ואת אחרא" (לשון הוזהר ספרד לפני מעריב של אכן, שבת "קודש"

בין יוצאי ליטא נודעה דמותו המבניתה של ה"נובהרדוק"ער דיבוק". בחור יהודי מנובהרדוק שנכנס בו "דיבוק" - כמתואר בהרחבה ב'להגיד - חומש המגידים' פרשת ויקהל.

הבחור היה פוסע ברחוב, ניגש ליהודי ומודיע לו בשמחה: 'אני אוהב אותך!' ומיד, מתוך ידידות, פורט בקול את החטאים שעשה אותו יהודי בימי חייו. היהודי היה מתחלחל, מתמוסס מכבשה על הפרסום ברחובה של עיר ותיכף מהרהר בתשובה.

כאותו רגע היה הדיבוק חופף את טון הדיבור שלו ומודיע: 'איך האב דיר פיינט?' אני שונא אותך! מנתק את רגליו, ובורח מהיהודי הכעל-תשובה... כי לא יכל הרוח לסבול דברים שבקדושה.

לפעמים, עוד לפני שהודיע 'אני שונא אותך' היה מנסה לשדל את היהודי שלא לחזור בתשובה, ואומר לך 'מין טייערער ברוךער! אחי חיקר! מה לך לעסוק במחשבות האלה?' (-הרהורי התשובה) כיון שהמשיך היהודי להרהר בתשובה, היה הרוח נמלט ממנו.

הוא כמעט ולא יכל להימצא בסביבת תלמידי חכמים וצדיקים. כאשר פגש רשע, חיבק אותו, גיפף אותו וגשק אותו שוב ושוב. אבל כשנקלע בדרכו לארבע אמות של צדיק לא יכל להביט בו - ברח, קילל וחירף.

סיפר הגאון הגדול רבי יעקב אדלשטיין זצוק"ל, ששמע ממרן הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצוק"ל, שהדיבוק הלך והתפרסם, עד שרבים באו לראות אותו כדי לקבל פחד ויראת העונש, ללמוד משפטי-שמים על החטאים.

כיון שכן הגיע שמעו גם ל'חלונות הגבוהים' של הממשלה. אנשי